

Dinsdag 16 januari 2018

TivoliVredenburg - Hertz - 20.00 uur

Serie Internationale Topensembles 2

ALTENBERG

TRIO WIEN

Christopher Hinterhuber, piano

Amiram Ganz, viool

Christoph Stradner, cello

Felix Mendelssohn 1809 - 1847

Pianotrio nr. 1 in d opus 49 (1839)

Molto allegro ed agitato

Andante con moto tranquillo

Scherzo

Finale

Leonard Bernstein 1918 - 1990

Trio voor piano, viool en cello (1937)

Adagio non troppo - Più mosso - Allegro vivace

Tempo di marcia

Largo - Allegro vivo et molto ritmico

Pauze

Franz Schubert 1797 - 1828

Pianotrio nr. 1 in Bes, D898 (1827)

Allegro moderato

Andante un poco mosso

Scherzo. Allegro

Rondo. Allegro vivace

Mendelssohn - Pianotrio nr. 1

Als tiener componeerde Felix Mendelssohn al meesterlijke stukken die qua inventiviteit nauwelijks te overtreffen waren. Maar met het *Trio* uit 1839 evenaarde hij in elk geval de melodieuze spontaniteit van, bijvoorbeeld, het briljante *Octet* dat hij op zijn veertiende schreef. Relatief jong was hij nog steeds, en dat zou hij blijven tot hij op 36-jarige leeftijd stierf. Weinig tijd, dus, had Mendelssohn om zijn uiteindelijke plaats in de muziekgeschiedenis te verwerven, ergens tussen de Klassieke periode en de Romantiek in. Zijn muziek vertegenwoordigt beide: de heldere lijnen en het musiceer-plezier van Mozart en Haydn zijn nooit ver weg, maar veel werken (waaronder dit *Trio*) hebben tevens een romantische 'droom-kwaliteit', een hang naar lang uitgesponnen melodieën die door steeds wisselende harmonische kleuringen een scala aan stemmingen suggereren - of een reis door een geestelijk landschap. Het is geen stormachtige, woeste romantiek; Mendelssohn psychologiseerde zijn muziek niet zoals Schumann en Chopin dat deden. Maar het is wel muziek die, sterker dan die van zijn klassieke voorgangers, sprookjesachtige taferelen oproept (zoals in het Scherzo) of schaamteloos zwelgt in sentimentaliteit (in het Andante) - kortom, muziek die ontsnapping biedt. Dat maakte Mendelssohn al bij zijn leven een gemakkelijk mikpunt van critici; zijn ongetroubleerde muziek zou oppervlakkig zijn (hetzelfde zou later Maurice Ravel naar zijn hoofd krijgen; als de term easy listening toen had bestaan was die zeker gevallen, en met dezelfde opgetrokken neus uitgesproken). Ondertussen weet die muziek blijkbaar wel substantieel genoeg al bijna twee eeuwen stand te houden op het repertoire. Voor de goede verstaander laat Mendelssohn soms wel degelijk het achterste van zijn tong zien: de Finale, met zijn bijna obsessieve pianopartij en hymne-achtige strijkers-episodes, heeft een verbeterheid die sterk aan Schumann doet denken. En die prees dit werk dan ook als 'het meesterlijkste trio van deze tijd'.

Bernstein - Trio voor piano, viool en cello

Leonard Bernsteins *Pianotrio* is zo'n curiosum waarvan je bij 'blinde' beluistering de componist niet snel zou herkennen; pas bij deel twee zou je een vermoeden kunnen krijgen. Voor velen is het zelfs een verrassing dat het stuk überhaupt bestaat. Bernstein schreef het als negentienjarige, toen hij nog muziekstudent was aan de New Yorkse Harvard University. Eén karakteristiek tekende zich toen al af: Bernstein voelde zich volkomen vrij om uiteenlopende invloeden en stijlen te

combineren. De Europese klassieken vond hij even inspirerend als de cascades van volks- en amusementsmuziek waarin hij zich graag wentelde. Zijn afstudeerscriptie droeg de veelzeggende titel 'The Absorption of Race Elements into American Music' en focuste op de manier waarop zijn idolen George Gershwin en Aaron Copland jazz en Latijns-Amerikaanse volksmuziek hadden ingezet om een nationale muziekstijl te creëren.

Het eerste deel begint met wat je typische 'jaren dertig-muziek' zou kunnen noemen: de strijkers, elk met een eigen melodie lijn, schuren tegen atonaliteit aan, maar blijven wél duidelijke melodische contouren houden - iets wat voor Europese componisten van dat moment eerder regel dan uitzondering was. Amerikaans is het tweede deel: hier kun je al een paar vage voor-echo's horen van de werken die Bernstein beroemd zouden maken, *West Side Story* voorop. Het banjo-achtige, jazzy pizzicato-thema van de viool lijkt verwant aan het middendeel uit Maurice Ravels *Vioolsonate*, maar dat was dan ook een door blues geïnspireerd werk. Instabiele tonaliteit kenmerkt ook het begin van de Finale, maar dan plots een opzwevend, folkloristisch gekleurd dansje. Er zitten wat unisono-pianoriedels in die sterk aan Sjostakovitsj doen denken, maar de obsessief herhaalde motiefjes en de showy wending aan het slot zijn als Bernstein as you can get.

Schubert - Pianotrio nr. 1 in Bes groot

Ook over Franz Schuberts *Pianotrio in Bes* was componist/muziekcriticus Schumann vol lof: 'Bij de eerste blik op dit *Trio* verdwijnen alle zorgen over ons aardse bestaan en is de hele wereld weer fris en nieuw.' Van de manische Schumann kun je zulke extatische uitlatingen verwachten; opmerkelijker is dat Schubert zo'n 'fris' werk schreef in zijn laatste, door ziekte, zorgen en eenzaamheid overschaduwde levensjaar. Tezelfdertijd componeerde hij de liederencyclus *Winterreise*; van de angst en morbiditeit die dat werk kenmerkt is hier geen spoor te bekennen. Sterker zelfs, de muziek draagt een duidelijk positief motto: Schubert parafraseert hier zijn eigen uitbundige lied *Des Sängers Habe*, op een gedicht van Franz von Schlechta ('Pak me alles af behalve mijn citer, en ik blijf vrolijk en rijk').

Dat geeft ook meteen aan wat Schubert van zijn klassieke voorlopers onderscheidt. Die schiepen eenheid in hun muziek door een thema's op vernuftige wijze aan metamorfoses te onderwerpen; Schuberts melodische vondsten veranderen niet van vorm, maar komen wel steeds in een ander harmonisch licht te

staan, of keren terug met steeds andere accentueringen. Sfeerschildering is het 'cement' van zijn muziek. Vaak is die sfeer folkloristisch en landelijk, zoals in het tweede deel: de hoofdmelodie zou een kinderliedje kunnen zijn (en werd door Schumann geprezen als een 'fijnzinnige uiting van menselijk gevoel'). Nog volkser is het daaropvolgende Scherzo, gebaseerd op een Oostenrijkse boerendans. En in het slotdeel doorbreekt Schubert plots zijn eigen routine. Het is een Rondo - het kekke beginthema keert steeds terug, afgewisseld door verschillende 'coupletjes' - maar ditmaal is het niet alleen de context die verandert: ook het thema zelf is een paar nieuwe noten rijker bij elke terugkeer. Het is een techniek waarin zijn tijdgenoot Beethoven op dat moment excelleerde - en een bewijs dat Schubert, hoe in zichzelf gekeerd ook, bepaald niet doof was voor de nieuwe muziek van zijn omgeving.

Michiel Cleij

Altenberg Trio Wien

Sinds zijn officiële debuut tijdens de Salzburger Mozartwoeke in 1994 heeft het Altenberg Trio Wien en met ongeveer duizend gegeven concerten is het trio een van de meest gedurfde en consistente ensembles van deze tijd. Vrijwel gelijk na de oprichting werd het ensemble Trio in Residence van de Gesellschaft der Musikfreunde in Wenen. Dat leverde een jaarlijks terugkerende concertserie op in de Brahms-Saal van de Wiener Musikverein. Het Altenberg Trio Wien viel met het uitbrengen van verschillend cd's in de prijzen, waaronder de Amsterdam Edison Award in 2000 (Ives, Copland en Bernstein) en de Pasticcio-Preis voor de in 2008 uitgebrachte cd met muziek van de Poolse componist Krzysztof Meyer. In 2009 speelde het trio voor het eerst op het Kammermusikfest Lockenhaus en in februari 2010 op de Library of Congress in Washington, als onderdeel van de concerttour naar de Verenigde Staten. In 2013 maakte het Altenberg Trio Wien zijn debuut op de Bregenzer Festspielen en op het George Enescu Festival in Boekarest. Amiram Ganz speelt op een viool van Goffredo Cappa (Saluzzo 1686) en Christoph Stradner op een cello gemaakt door Antonio Stradivari (Cremona 1680).

Het volgende concert in de serie Internationale Topensembles 2

Woensdag 14 februari - Hertz - 20.00 uur
Angelika Kirchschlager
Liederen van Schubert, Brahms en Liszt